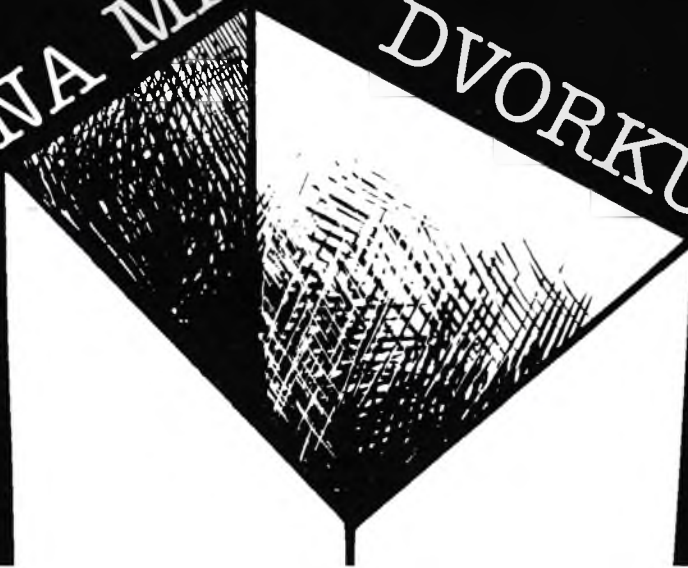

STANISLAW IGNACY
WITKIEWICZ

NA MAŁÉM
DVORKU

MEDIALNÍM PARTNEREM DSPB, s.r.o.
PRO SEZÓNU 1998-1999 JE
ČESKÝ ROZHLAS OSTRAVA

ČESKÝ ROZHLAS
OSTRAVA

NOVÁ HUŤ a. s.

KVĚTINY NA PREMIÉRY DODÁVÁ
KVĚTINÁŘSTVÍ
„NATAŠA MACHATÁ“
Dr. Martinka 1415, Ostrava-Hrabůvka

HARMONY CLUB HOTEL
(HOTEL CHEMIK)
POSKYTUJE UBYTOVÁNÍ
NAŠIM HOSTŮM

Scénu zajistil vedoucí výroby Jan Barták
Kostýmy zajistila garderobiérka Jana Lhotská
Jevištní mistr Roman Widenka
Mistr osvětlení Jiří Kos
Mistr zvuku Jakub Matýsek
Vlásenky Jarmila Oboráková
Rekvizity Soňa Matějková

Program vydala Divadelní společnost Petra Bezruče v Ostravě ke 3. premiéře sezóny 1998-1999. Umělecký šéf DSPB Michal Przebinda. Ředitelka DPB Markéta Moštková. Textovou část připravila Petra Kohutová, výtvarné zpracování Marta Roszkopfová, tisk ARTCOM Ostrava. Práva k provozování tohoto díla zastupuje agentura AURA-PONT Praha.

HAVE
Radio
HELLAX
93.7 FM

DIVADELNÍ SPOLEČNOST PETRA BEZRUČE OSTRAVA

STANISLAW IGNACY WITKIEWICZ NA MALÉM DVORKU

- SEN PODZIMNÍ NOCI -

PŘEKLAD: IRENA KRASNICKÁ A MICHAL LANG

REŽIE: VÁCLAV KLEMENS

VÝPRAVA: MARTA ROSZKOPFOVÁ

HUDBA: DAREK KRÁL

DRAMATURGIE: PETRA KOHUTOVÁ

OSOBY

DIAZEPAN JAKOBÝ, MAJITEL PANSTVÍ

ZOŠA, JEHO DCERA

AMELKA, JEHO DCERA

KRISPL POŠUKOVSKIJ, BRATRANEC

ANETA WAŠEVICZOVÁ, SESTRANICE

ANASTÁZIE JAKOBÁ, PŘÍZRAK MATKY

IGNÁC KOZDROŇ, SPRÁVCE

JOSEF MAŠEJKO, OFICIÁL

VORŠILA SCIPLÁ, KUCHARKA

MARCEL TLOUK, CHLAPEC Z KUCHYNE

INSPICE: JARMILA PAULEROVÁ

NÁPOVEDA: JIŘINA ČÍŽKOVÁ

OBSAZENÍ

MILOSLAV ČÍŽEK

IVANA UHLÍŘOVÁ

KATEŘINA VOLNÁ J.H.

DANIEL ZAORAL

TAMARA HOMOLOVÁ

AI.ENA SASÍNOVÁ-POLARCZYK

KOSTAS ZERDALOGLU

NORBERT LICHÝ

MILUŠE HRADSKÁ

JIŘÍ ZYGMA J.H.

PREMIÉRA V PÁTEK

20. LISTOPADU 1998 V 19,00 HODIN

STANISLAW IGNACY WITKIEWICZ

... otvírají se dveře a vchází...

Narozen 25. 2. 1885 v rodině, která mu skýtala velmi výrazné kulturní zázemí; u Witkiewiczových v Zakopaném se scházela snad veškerá intelektuální elita tehdejší doby. Vzděláván soukromými učiteli byl schopen v patnácti letech číst a hovořit čtyřmi světovými jazyky, po matce zdědil lásku k hudbě, po otci zájem o výtvarné umění - a jeho kmotra, herečka Helena Modrzejewska, mu zřejmě dala do vínku posedlost syntézou všech umění, divadlem. Na počátku století procestoval snad celou Evropu, uspořádal první výstavy vlastních obrazů, absolvoval první literární pokusy. Po bouřlivé milostné aféře s herečkou Irenou Solskou se zamiloval do Jadwigi Janczewské, která roku 1914 spáchala sebevraždu. Odjel do Austrálie na vědeckou výpravu; po atentátu na rakousko-uherského následníka trůnu se vrátil a v Petrohradě vstoupil do důstojnické školy. Jeho pohyb v průběhu první světové války není zcela znám; byl raněn u Minska a v září 1918 se vrátil do Zakopaného, kde se definitivně začal věnovat literatuře, malířství, filozofii a přednáškové činnosti. V roce 1923 se oženil s Jadwigou Unrug, střídavě žil u ženy ve Varšavě nebo u matky v Zakopaném (do její smrti roku 1931). Zabýval se režii, vydělával si na živobytí malováním portrétů, experimentoval s drogami a zabýval se otázkami filozofie a teorie umění. Přesvědčen, že s druhou světovou válkou přichází konec evropské civilizace, spáchal sebevraždu jen několik dní po invazi německých vojsk do Polska.

... všechno bylo tak slibné a tak se to pokazilo...

... rychle si nastupte - dveře se zavírají...

Romány „622 Bungových pádů čili Démonická žena“, „Rozloučení s podzimem“ a „Neukoženost“, teoretické práce „Nové formy v malířství a odtud pramenící neporozumění“, „Estetické črty“ a „Divadlo. Úvod do teorie čisté formy v divadle“, několik vědeckých pojednání o narkotikách či filozofický spis „Pojmy a soudy obsažené v pojmu existence“ dosud nebyly do češtiny přeloženy. Podobný osud stihl valnou většinu jeho dramát - z necelých čtyřiceti, z nichž některých jsou i v polštině známy jen fragmenty nebo názvy, se dočkalo překladu pouhých deset. Patří mezi ně „Šílená lokomotiva“, „Blázen a jeptiška“, „Matka“, „Vodní slípka“, „Na malém dvorku“ („Na malém dvorci“ nebo „Na malém panství“, jak lze tento název rovněž překládat), fenomenální „Ševci“, „Belzebubova sonáta“, „Tumor Mozkovič“, „Jan Matěj Karel Vztekoun“, „Nové Osvobození“ ... S jeho hrami a jejich interpretací je spojeno příliš mnoho otazníků; jestliže o nich diskutují jen tři lidé, každý jako by hovořil o něčem jiném. Jeden mluví o nejvýznamnějším představiteli meziválečné polské avantgardy, o vzájemném ovlivňování Witkacyho s Wyspiańským, o hledání čisté formy na divadle (o formě, která přináší estetické uspokojení bez ohledu na obsah) a o z ní vyplývající „jednotě v mnohosti“. Druhý mluví o posledním z evropských romantiků nejen tehdejší doby - o člověku, který miloval „jedinečné zášlehy vášně v posledních vteřinách před smrtí“, ale který měl příliš kritického ducha na to, aby věřil v jejich trvání. Třetí se zabývá relativismem a groteskností jeho dramát a nápadnou podobou jejich světů se světem současným. A dalo by se pokračovat...

Jen pro zajímavost: po České republice kolovaly už v polovině

osmdesátých let překlady „Dvorku“ a „Belzebubovy sonáty“, na nichž však - tehdy z pochopitelných důvodů - nebyl autor překladu uveden. Jejich prostřednictvím se autorka těchto řádků s Witkiewiczem seznámila - a je za to dotyčným vděčná, třebaže setrval v důsledně anonymitě do dnešních dnů a jeho totožnost nebyla ani intenzivním pátráním odhalena...

... všechno bylo tak snadné a tak se to pokazilo...

Hra „Na malém dvorku“ je esencí Witkacého dramatu. V mikrosvětě statku Jakobých v Kozlovicích na Sandoměřském panství (jeden z heroů, který hledal místo děje na mapě, mluvil o své představě polorozpadlého domu uprostřed liduprázdných plání...) spolu vegetuje plejáda zdánlivě nesourodých postav - majitel statku Diazepan Jakobý, jeho dvě dcery Zoša a Amelka, špatný básník Krispl Pošukovský, správce Ignác Kozdroň, chlap, který se bojí, oficiál Josef Mašejko, zachraňující místní feny před zkurvením, Vorskla Sciplá, služka a nositelka řádu, sestřenka Aneta Wašewiczová, která skončila konzervatoř s vyznamenáním a dočasně nahrazuje Zošu a Amelce matku - a přízrak matky Anastázie Jakobé. V rámci téměř detektivního pátrání po tom, co se vlastně stalo, zdali byla Anastázie zavražděna, zemřela na rakovinu jater nebo zemřela sama, z vlastní vůle, zdali byla věrnou manželkou, souložnicí Kozdroňe nebo milenkou Krispla, v rámci motto „všechno bylo tak pěkné a tak se to pokazilo“, se setkávají nejen svět živých se světem zemřelých (a jaký „onen svět“ vlastně je? Stejný jako tento nebo uspořádaný podle zcela jiného řádu?), ale množství světů dalších - vnitřních světů postav, ve světle jejichž diametrálně odlišných pravidel jsou fakta prakticky nezjistitelná. A putování po stopách minulosti poměrně nedávné odkrývá množství pravd okamžiku, zdánlivě objektivních pravd pro jednoho a relativních pro druhého... aby se výslednicí jejich odhalení stala katastrofa v době přítomné. A aby to nebylo málo složité, souvislost s antickou dramatikou se projevuje v jisté osudovosti - vše, zdá se, směřuje k jasnému konci, který právě pro neslučitelnost světů individuálních i „objektivních“ nemůže být nijak odvrácen.

... všechno bylo tak pěkné a tak se to pokazilo...

... dveře se otvírají - jen na okamžik, jen na skulinku, abychom viděli a snad i záviděli...

- raK -

... jen krátce o „jiných“ světech...

... fantastično v našich očích není dílem obrazotvornosti. Ale obrazotvornost použitá intenzivně na studium reality odhaluje, že hranice mezi zázračným a pozitivním, nebo chcete-li mezi viditelným a neviditelným světem, je velmi tenká. Existuje snad jeden nebo více vesmírů rovnoběžných s naším. Americký antropolog Loren Eiseley vypravuje pěkný příběh, který vyjadřuje to, co chci říci.

„Setkání s jiným světem,“ říká, není jen imaginární skutečnost. Může se lidem přihodit. A také zvířatům. Někdy jsou hranice klouzavé nebo dochází k vzájemnému pronikání: stačí být v takové chvíli na tom místě. Viděl jsem, jak se taková věc přihodila jednomu havranovi. Ten havran je můj soused. Nikdy jsem mu v nejmenším neublížil, ale on se pečlivě zdržuje na vrcholcích stromů, létá vysoko a vyhýbá se lidem. Jeho svět začíná tam, kde se můj slabý zrak zastavuje. Nuže, jednou ráno byla celá naše krajina pohroužena do neobvykle husté mlhy a já kráčel poslepu k nádraží. Náhle se ve výši mých očí objevily dvě mohutné černé perutě a před nimi obrovský zobák. A všechno to prolétlo jako blesk s výkřikem hrůzy,

takovým, že si přeju, abych už nikdy nic podobného neslyšel. Ten výkřik mě pronásledoval celé odpoledne. A napadlo mě podívat se do zrcadla, protože jsem se ptal, co je na mně tak pobuřujícího...

Nakonec jsem pochopil. Hranice mezi našimi dvěma světy se posunula v důsledku mlhy. Havran, který se domníval, že letí ve své obvyklé výši, spatřil náhle rozrušující podívanou, odporující jeho zákonům přírody. Viděl člověka kráčejícího ve vzduchu, v samém srdci havraního světa. Setkal se s jevem tak absolutně podivným, jaký si jen havran může představit: s létajícím člověkem...

Teď, když mě spatří z výše, vyráží slabé krákání a já v jeho křiku poznávám nejsottu ducha, jehož vesmír byl otřesen. Není už a nikdy nebude jako jiní havrani...

(Jacques Bergier - Louis Pauwels: Jitro kouzelníků)

Pochopitelně že existují takové věci jako paralelní vesmíry*, i když „paralelní“ je stěží to správné slovo, protože vesmíry se prolínají a stáčejí jeden kolem druhého v podivných kličkách a spirálách jako vlákna nějakého šíleného tkacího stroje nebo letka Yossarianů se zánětem středního ucha. A dělí se. Ale, a to je důležité, ne stále. Vesmír se celkem málo stará o to, jestli jste zašlápli motýla. Motýlu je dost. Bohové si možná všimnou, když z nebe spadne nějaký ten špaček, ale nenamáhají se ho chytat. Myslete, že když zastřelíte diktátora, zabráníte válce? Jenže diktátor je jenom jediná kapka z celé rozkládající se várky sociálního kalu. Zastřelte jednoho a během několika minut se objeví jiný. Zastřelit ho také? Proč nepostřílet všechny a neobsadit Polsko? Během nějakých padesáti třiceti deseti let se svět stejně vrátí téměř do svých původních kolejí. Jednou ze složek historie je i poměrně velké inertní pole.

... téměř vždycky...

Zato v kruhovém čase, kde jsou stěny mezi tímto a tímto mnohem tenčí, kde dochází k mnoha různým průnikům i tichému prosakování... Oh, to je jiná, pak se může volit a rozhodovat, pak můžeme roztočit celý vesmír a poslat ho tou či onou nohavicí oněch dobře známých kalhot času.

Na druhé straně ovšem existují i jezírka stojaté vody, vesmíry odříznuté od minulosti i budoucnosti. Takové vesmíry musí krást svou minulost i budoucnost z vesmírů jiných. Jedinou jejich nadějí je se na čas přísát na životaschopné, dynamické vesmíry, a to v oněch prehavých okamžicích, kdy se dotknou nebo setkají, stejně jako se štitonoš přichytí a přizívuje na žralokovi. Právě to jsou parazitní vesmíry, a když se kruhy v obilí množí jako kruhy na vodě za deště, mají svou velkou příležitost...

(Terry Pratchett : Dámy a Pánové)

I JÁ UŽ TUŠÍM, ŽE JSEM TADY JEN HOST

přestávám věřit ve svou nesmrtelnost
a právě pro mé sklony věrolomné
začíná věčnost ztrácet zájem o mne

(K.H.Krčhovský)

*) Pokud P.T.divákovi není jasná souvislost, nechat si laskavě nahradit slovo „vesmír“ slovem „svět“ a ledacos se mu ozřejmí.